

המאבק על אירופה

ב. הפריצה מראש הגשר *

מראש. אי לזאת, קשה היה להאשימו אי-פעם בשגיאה אופרטיבית כל שהיא.

בין כה וכה, ומסעו המזורז של פאטון מזרחה פתח אפשרויות חדשות. במאמץ לעצור את מסע-הניצול האמריקאי, וכדי להשיג יתרון אופרטיבי ניכר, ציוה היטלר להכות בצוואר הכקבוק של הפירצה, דהיינו בשטח שבין מורטיין ואבראנש. צעד זה נעשה על אף עצתם של פון-קלוגה וקציני מטה גבוהים בחזית גורמנדיה, אשר ידעו את חולשתו של הצבא הגרמני לעומת הכוח האמריקאי הגדול והעדיפות האווירית העצומה של בנות הברית. ההתקפה בוצעה, וכשלונה הראשון לא הועיל לשנות את ההלטתו של היטלר לנסות שנית לנתק את צוואר הכקבוק. בינתיים הגיע מסע התקדמותו של פאטון לסביבות אלסון ונוצרה אפשרות נוחה לכיתור שלם של הכוחות הגרמניים העסוקים בהתקפות הנפל שלהם באיזור מורטיין. כוח גרמני זה, שכלל את שרידיהן של הארמיה השביעית וארמית השריון החמישית, היה את מלוא עצמת הגרמנים באיזור שממערב לנהר סינה. בהתאם לתכ-נית האופרטיבית של בנות הברית צריך היה פאטון להתקדם במסע משני צפונה, לעבר ארג'נטן ופלאן, ובאותו זמן היה על כוחותיו של מונטגומרי לפרוץ ולהתאחד עם האמריקאים מדרום לפלאן. תכנית כיתור זאת לא בוצעה מעולם; כאשר התאחדו לכסוף שתי הזרועות, למרות העיכובים הרבים, הספיק חלק ניכר מהכוח הגרמני לסגת מזרחה לעבר הסינה. כשלוש המבצעים אשר יכול היה לחסל חלק רציני מאוד מהכוח הגרמני, היה חומר להאשמות הדדיות חמורות בקרב בנות הברית. ב-12 באוגוסט 1944 הגיעה הדיביזיה המובילה של הקורפוס החמישה-עשר האמריקאי לארג'נטן, ופאטון ביקש את רשותו של בראדלי להתקדם לעבר פלאן וצפונה, כדי לסגור את הפירצה שרוחבה הגיע עדיין ל-18 מיל. בראדלי, אשר חשש מהתנגשות מתוך אי הבחנה בין האמריקאים לבריטים, ציוה על פאטון לעצור ולאפשר לאנגלים לסגור את הפירצה (בראדלי עמוד 376). לזילמוט לא נותר, איפוא, אלא להתאמץ להראות כי הבריטים, ובעיקר הקנדים, לא יכלו למלא בהלכה

אחר ניתוח מקיף של פעולות מונטגומרי במבצע ראש-הגשר מביא צ'סטר וילמוט בפרק 19 את אחד התיאורים המשובחים והמדויקים ביותר אודות הקשר בגד היטלר («קטור הגנרלים»), שביצע ב-20 ביולי 1944. קשר זה, שנכשל כשהיה קרוב מאוד להצלחה, גרר אחריו טיהור מקיף במטה העליון הגרמני. החקירות שנמשכו בעקבותיו גרמו בסופו של דבר גם להתאבדותם של רומל, ששכב באותו זמן פצוע בביתו אחר שמכונתו הופצצה בגורמנדיה על ידי מטוסי בנות-הברית, ושל פילדמרשל פון-קלוגה, אשר היה יורשו של רומל בחזית גורמנדיה, ואחרי-כך ירש את פון-רונשטדט, שסולק מתפקידו כמפקד נאצי עליון במערב בשל התנגדותו לתכניותיו של היטלר בחזית הרוסית.

אחר הסתלקותם של פון-רונשטדט, רומל ופון-קלוגה החלה לעלות במערב קרנו של הפילדמרשל מודל; פילדמרשל מודל הובהל לגיזרה רגישה זאת מפולין, שם בלם בהצלחה רבה את מסעם של זיקוב ורוקוסו-בסקי לעבר ורשה, וכן את מסעו של קוניאב במערב אוקראינה. גדולתו של מודל היתה בעיקר בזכות מבצעי ההגנה המצוינים שניהל, ואכן כשלוש המבצעים המוטס של בנות-הברית נוקף בראש וראשונה לזכותו ובמידה מסוימת גם לזכותו של סטודנט, מפקד הקורפוס המוטס הגרמני.

בתארו את מבצע הפריצה ומסע הניצול של הארמיה האמריקאית השלישית, מחזיר צ' וילמוט לאמריקאים את הכבוד שניסה לשלול מהם בתארו את קרבות ראש-הגשר. יחסו הזלזלני מעט לחובבים אלה, הסומכים בעיקר על כוח אשם, משתנה והופך ליחס הערצה ממש למראה הצלחות מסע הניצול. בנקודה זאת כדאי לחזור ולציין שבקרבות גורמנדיה — כמו ברוב המקומות האחרים — השתדלו האנגלים מצד אחד להימנע מהתכתשות על המערך הגרמני העיקרי, ומצד שני להשיג את השטח במסע טקטי בלתי ישיר. בזכרונותיו מציין רומל: «מונטגומרי לא נהג להיכנס בקרב אלא כשהיה בטוח בהצלחתו

* פרק א' נתפרסם ב«מערכות», ח'ב' ק"ט, עמ' 72.

את חלקם במבצע בגלל ההתנגדות הגרמנית הנמרצת להתקדמותם דרומה — ולהטיל ספק ביכולתו של פאטון להתקדם צפונה. מאחר שבאותו הזמן החלו הגרמנים לסגת מחזית מורטיין וממובלעת פלאן, ועשו כל מה שביכולתם כדי למנוע מזרועות בנות הברית מלהתאחד ולבצע את הכיתור. אולם פאטון הצליח להגיע לארג'נטון ב-12 באוגוסט. שעה שהאנגלים כמעט לא זוו מעמדותיהם דרומה; מכאן המשיך במסע מזורו לעבר הסינה והצליח לעכב בעד העברת הציוד הכבד של שארית הכוח הגרמני שנמלט מפלאן על פני הנהר. תנועתו המהירה וההצלחה מסביב לפריז רק הגבירו את החיכוכים בין בנות הברית: לאורם הרגישו האמריקאים ומשקיפים שונים פעם נוספת את איטיותו וחוסר יזמתו של מונטגומרי.

בד בבד עם החיכוכים על נושא הכושר הצבאי — אשר המטה השתדל לחפות עליהם במלוא יכולתו, ואף הצליח בכך — נתגלו חילוקי דעות רציניים בשדה האיסטרטגיה של הברית. כדרכם תמיד ביקשו האנגלים להיות גמישים ומעשיים, וכיון שכך, לא הסתפקו בלחץ הכללי המופעל על הגרמנים בחזית המערב, אלא בקשו לפגוע בהם על-ידי מסע בלתי ישיר נוסף, אשר יכוון אל החלק הרך של גופם — אותו חלק שהשריון אינו מכסהו. במוחם של צ'רצ'יל, וילסון ואלכסנדר בשל הרעיון שיש לחזור על האיסטרטגיה הולינגטונית ולהפוך את איטליה לגרמנים למה שהיתה ספרד לנפוליאון. יתר על כן: יחד עם הלחץ הבלתי פוסק לעבר הצפון, אשר יקימו אלכסנדר דר וקלארק באיטליה, ינחתו כוחות הברית על אדמת מחוז טריאסט, ומשם יתקדמו בכיוון צפון מזרחה לעבר הונגריה ואוסטריה תוך כדי כיבוש אפיק הדנובה העליונה. צעד זה, אשר יפגע במרכזם האיסטרטגי של הגרמנים בדרום אירופה, ייצור חזית נוספת — המסוכנת שבכולן, מאחר שהיא תשתרע למעשה על אדמת גרמניה — ויכריח את הגרמנים להעתיק לשם כוחות מן החזיתות האחרות. דבר זה יסב את החלשתם הרבה של הכוחות הגרמניים בשאר החזיתות, וממילא תפתח בזה האפשרות לסיים את המלחמה כבר ב-1944. לצורך קיום מסע דרום-אירופי זה ביקשו איפוא האנגלים לא לקיים את הנחיתה בדרום צרפת. הם העלו שתי סיבות לכך:

- א. כוחות הגרמנים בדרום צרפת הנם אפסיים למעשה. מאחר שרובם הועבר כתגבורת לנורמנדיה.
- ב. תכניות בנות הברית כללו הגדלה בלתי פוסקת כמעט של הצבא האמריקאי בצרפת הצפונית, ולדעת

האנגלים תספקנה הדיביזיות שתובאנה לשם מאמרי-קה בשביל לסיים את המלאכה.

את הכוח המיועד לדרום צרפת — קבוצת הארמיות ה-6 של דברס, הכוללת את הארמיה השביעית האמריקאית של פאטש והצרפתית הראשונה של דאָ-לאָטר-דאָ-טאָסיני — ביקשו האנגלים להפנות לתכנית החדשה. התכנית נדחתה על ידי הצד האמריקאי של השותפות, ומבצע „אנוויל-דרגון“ קיים במועדו — מבלי לעורר תשומת לב מיוחדת. הגורה אשר הוקצתה לאחר מכן לקבוצת הארמיות ה-6 היתה מן השקטות ביותר, והמאורעות החשובים היחידים אשר התרחשו בה היו הקרבות מסביב לכיס קולמר ומכת הנגד הגרמנית לעבר שטראסבורג, שנבלמה עד מהרה. במאוחר הכיר גם הצד האמריקאי ביתרון הגיבול אשר עלול היה לצמוח מן התכנית. בעיקר ביחס להסדר הבעיות האירופיות עם רוסיה לאחר המלחמה. הגנרל קלארק מרבה להזכיר בספרו „Calculated Risk“ את יתרונותיה של תכנית זו ביחס לחלוקת אירופה לשטחי השפעה מערביים ורוסיים, וחלק מדבריו מובא גם בספרנו. בעמוד 455.

כיבוש פריז חתם למעשה את השלב הראשון של פעולות בנות הברית בצרפת, והגיעה העת להחליט על הצעד הבא בחזית זו — צעד העשוי לסיים את המלחמה בזמן הקצר ביותר. לרשות בנות הברית עמד כוח אשר אירופה טרם ראתה כמותה. בקו חזית רצוף, מחופי התעלה ועד גבול שביצריה, נכללו הארמיות: הקנדית הראשונה, האנגלית ה-2 האמריקאית ה-1, ה-3, ה-7 (מאוחר יותר גם האמריקאית התשיעית) והצרפתית ה-1. השאלה היתה, איפוא, כיצד לתאם את המאמץ המשותף של כוח ענק זה להשגת הנצחון הקרוב. לקיים אופנסיבה כללית, לאורך כל הקו הענקי, נבצר מבעלות הברית בעקב מצב האספקה העגום. הדיביזיה האמריקאית הגדולה והמסודבלת בכוחות שריון, תותחנים ורכב עצמאי, וכן הדיביזיה האנגלית של 1944, צרכו יום יום אספקה ותחמושת בכמות פנטסטית, וכל הכמות הזו חייבת היתה להיות מובאת דרך אותם הנמלים בצפון מערב צרפת — ובעיקר שרבורג — אשר סיפקו את צבאות הברית עוד בנורמנדיה. רוב נמלי התעלה המזרחיים, ואף נמלי ברטן, היו עדיין בידי הגרמנים. הדרך לאנטורפן אף היא היתה עדיין סגורה. אלפי המכוניות, הרכבות והמטוסים מובילי האספקה, סיפקוה בקושי לניהול מלחמה באורח דפנסבי. כך חזרה ונתעוררה במחנה בנות הברית בסתיו

התכנית לפרצת ה"פרוודור" אל ארנהיים.

לארנהיים, ושם להתפצל לשתי זרועות: האחת תנוע מערבה, לעבר אמסטרדם אוטרקט ומשם דרומה לרוטרדם; השניה תנוע מזרחה, ובתנועת איגוף רחבה תפנה צפונה, לרוהר (תיאור המהלכים הטקטיים של מבצע זה הוא אחד התיאורים המדויקים ביותר בספר, וחלקים ממנו העתקו גם ב"מערכות"). הורוקס, אשר חש לעזרת הדיביזיות המוטסות, לא יכול היה הפעם לפתח את המהירות האופינית לו בהתקפה משולבת של שריון, רגלים ואויריה, מאחר שציר התנועה היחיד היה הכביש הצר המוביל לעבר הוויידר-זיי, ואילו עמדות הגרמנים היו מוצבות בשולי הרייכסוואלד, מקביל לכביש, ויצרו למעשה עומק הגנתי בלתי פוסק כמעט. המסע המשווין של הורוקס חילץ אמנם את שתי הדיביזיות האמריקאיות שתפסו את גשרי המאס והואאל, אך נבצר ממנו לחלץ את הדיביזיה הבריטית ה-1 שבאיזור גשר הריינוס בארנהיים, בגלל התנגדותם התקיפה של הגרמנים. בנקודה זאת מציין וילמוט, כי שגיאה טקטית רצינית נעשתה בבחירת שדות הנחיתה של הבריטים, אשר הרחקו מן הגשר — האוביקט העיקרי — וכך יצרו בעיה של הגנת מספר גדול מדי של מתחמים (הגשר וכן שדות הנחיתה). אי לואת, בסיכום הפרק, טוען וילמוט — והוא מסתמך על דעתם של מספר גנרלים גרמניים, וכן על הדוחים האנגליים — כי תכנית זאת סופה היה להצליח לו הובטחו למונטגומרי כל האמצעים העשויים להביאו לידי מצב עדיפות על פני כוחות הבריית האחרים. כונתו היא, כי איזנהאור-אר חייב היה להגביל את פאטון, אשר החל נוגש את קו זיגפריד בסביבות מק, ולהעביר את האספקה למונטגומרי.

1944 אותה בעיה בה נתחבטו הגרמנים במערב ארבע שנים קודם לכן: למי למסור את העדיפות האופרטיבית. תכניתו של מונטגומרי, אשר הוגשה בתקופה זאת, צידדה במאמץ כללי של ארבע ארמיות — הקנדית, הבריטית, והאמריקאיות ה-1 וה-3 — אל עבר הרוהר, כששתי הראשונות תוקפות אותו מצפון ושתי האחרונות מן הדרום. עם כיבוש הרוהר, בית הנשק הגדול של גרמניה, ראה מונטגומרי את בעיית המלחמה באירופה כמחוסלת. יתר-על-כן, הוא טען שהמסע יצליח מכל הבחינות, היות ולגרמנים אין כוחות שיספיקו כדי לעצור מסע משולב בממדים כה גדולים. לעומתו טען איזנהאור כי יש לקיים לחץ כללי לרוחב החזית, ולשאוף לאיחוד קבוצת הארמיות ה-12 עם קבוצת הארמיות ה-6 הבאה מדרום.

לקראת סוף אוגוסט 1944 נפלה ההכרעה בזכות המשך המלחמה בחזית רחבה ככל האפשר. למרות הסכנה של התפתחות לחמת עמדות נוסח מלחמת העולם הראשונה. קשה לקבוע איזו מן התכניות היתה טובה יותר; תכניתו של איזנהאור לא הביאה לידי התוצאות המקוות, אך מאידך גיסא, נראה כי תכניתו של מונטגומרי היתה קשה לביצוע לאור הפוטנציאל ההגנתי של הגרמנים, כפי שנתגלה בקרב בות ארנהיים, אאכן והארדנים.

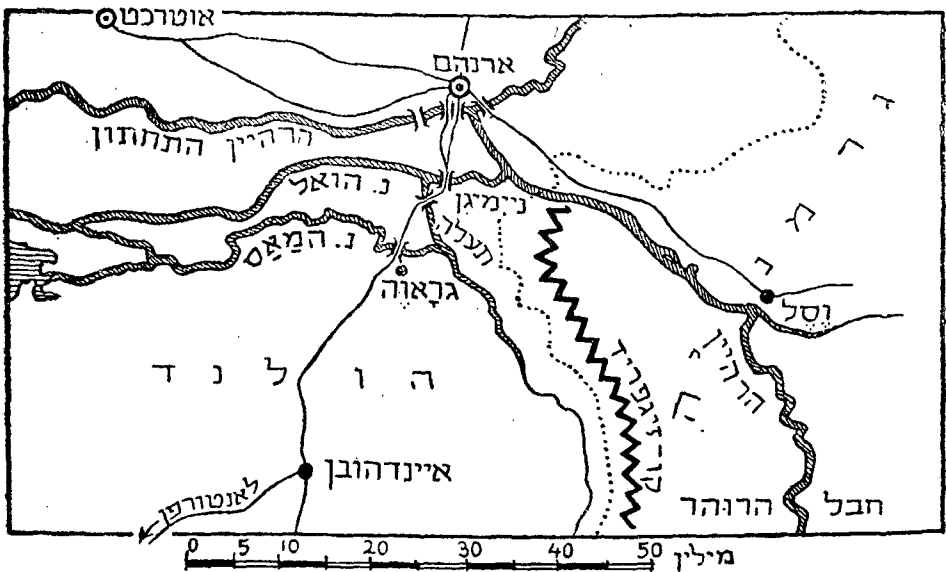
מצב האספקה הקשה של בנות הברית חייב פעולה מהירה באיזור גמלי התעלה; הגנרל הורוקס, אשר בסוף אבגוסט 1944 קיבל את הפיקוד על הקורפוס האנגלי ה-30, נצטיה לנוע במלוא המהירות לעבר אנטורפן ותעלות בלגיה הצפונית. במהירות ובוריות האופייניות לגנרל זה הושגה המטרה, ובאמצע ספטמבר נפתחה לפני מונטגומרי האפשרות לממש את התכנית הנועזת עליה שקד בזמן האחרון. המדובר היה במבצע המוטס הגדול, בו עמד לחצות את הריינוס התחתון וכן את המאס והואאל ובוזה לאגף את קו זיגפריד ולפתוח בפני צבאות בנות הברית את הדרך לרוהר ולמרכז גרמניה. במבצע עמד להשתתף הקורפוס פוס המוטס של בנות הברית, אשר כלל את הדיביזיות האמריקאיות המוטסות ה-82 וה-101 וכן את הדיביזיה המוטסת הבריטית הראשונה. על הכוחות המוטסים הוטל לתפוס ולהחזיק בכל הגשרים החשובים על הנהרות שצוינו לעיל, בדרך המובילה צפונה אל הוויידר-זיי. כן הוטל עליהם להגן על הגשרים בפני התקפות-נגד גרמניות עד הגיע הקורפוס הבריטי ה-30 של הורוקס, שעליו הוטל לנצל את ההצלחה הראשונית. הבריטים עמדו להתקדם צפונה,

(*) "לחינויות גורם-התובלה במבצעים", מערכות צ"ח עמ' 69.

כשלונו של המבצע המוטס ומצב האספקה הקשה, הביאו את כוחות בנות הברית בתחילת החורף של 1944 לידי מצב סטטי יותר. המאמץ העיקרי הופנה לאגפים, כשמונטגומרי עושה את כל אשר ביכולתו לטהר את שפך השלדט, ובוה לפתוח את הדרך לנמל אנטורפן — זאילו פאטון, בדרום, ממשיך בהתקפותיו על ביצורי מץ והסביבה. המאורע היותר חשוב אירע דרומה משם, כאשר הדיביזיה הצרפתית המשוריינת ה-2 של הגנרל לקרק (כובשה של פריז) השתלטה על שטרסבורג — עיר הפוסיטיגיה הצרפתית. שקיעתה של מתקפת בנות הברית לא באה אמנם בבת אחת, ובגזרה המרכזית כוון עיקר המאמץ לעבר אאכן וסכרי נהר ריר (אחד מיובליו העליונים של הריין נאאס); אך רונשטאדט, אשר הוחזר בינתיים לתפקידו כמפקד גרמני עליון במערב, וכן מודל, הצליחו לבלום את התקדמות האמריקאים ולנהל בגזרה זאת קרב הגנה למופת.

משלא נשקפה סכנה מידית בחזית זאת החלו הגרמנים לרכז את כוחותיהם למכת-נגד. במתקפת נגד זו קינה היטלר להעמיד את בנות הברית על הפוטנציאל המלחמתי הרב שלו בשנת המלחמה החמישית, ולהביאם על ידי כך לחתימת חוזה שלום אשר יתן לו יד חפשית לפעול כנגד הרוסים המתקדמים במרץ במזרח. אף שמאמצו הפוליטי נכשל עד מהרה, העדיד מיד מאמצו הצבאי האחרון את בנות הברית במצב

משלא נשקפה סכנה מידית בחזית זאת החלו הגרמנים לרכז את כוחותיהם למכת-נגד. במתקפת נגד זו קינה היטלר להעמיד את בנות הברית על הפוטנציאל המלחמתי הרב שלו בשנת המלחמה החמישית, ולהביאם על ידי כך לחתימת חוזה שלום אשר יתן לו יד חפשית לפעול כנגד הרוסים המתקדמים במרץ במזרח. אף שמאמצו הפוליטי נכשל עד מהרה, העדיד מיד מאמצו הצבאי האחרון את בנות הברית במצב

הנתיב אינדהובן-ארנהיים